

Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 30.06.1989, sp. zn. 4 Cz 10/89, ECLI:CZ:NSSR:1989:4.CZ.10.1989.1

Číslo: 31/1991

Právní věta: Osobitná právní úprava poskytovania štipendií a příspěvkov študentom vysokých škôl podľa ustanovenia vyhlášok č. 83/1984 Zb. a č. 87/1984 Zb. (predtým vyhlášok č. 113/1980 Zb. a č. 116/1980 Zb.), vylučovala ohľadne právnych vzťahov, týkajúcich sa týchto štipendií a príspevkov, analogické použitie ustanovenia § 143 odst. 4 Zák. práce (v znení pred novelizáciou zákonom č. 188/1988 Zb.) a teraz ustanovenia § 143 odst. 7 Zák. práce.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 30.06.1989

Spisová značka: 4 Cz 10/89

Číslo rozhodnutí: 31

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pracovní poměr

Předpisy: 65/1965 Sb. § 143 83/1984 Sb. 87/1984 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující podnik žiadal zaviazať žalovanú na vrátenie zodpovedajúcej časti podnikového štipendia, poskytovaného na základe písomnej dohody z 20. 1. 1981, ktorú žalovaná nesplnila vo svojom záväzku zotrvať najmenej 5 rokov v pracovnom pomere so žalujúcim podnikom.

Žalovaná žiadala žalobu zamietnuť s odôvodnením, že pracovný pomer rozviazala výpoveďou z dôvodu starostlivosti o dieťa a jej záväzok vrátiť štipendium preto zanikol. Namietala aj neplatnosť dohody z 20. 1. 1981 a premlčanie práva, ktoré uplatnil žalobca.

Okresný súd v Galante žalobu zamietol a v odôvodnení rozsudku poukázal najmä na skončenie pracovného pomeru účastníkov výpoveďou žalovanej z dôvodu starostlivosti o dieťa, na zánik povinnosti na náhradu nákladov spojených so získaním kvalifikácie podľa ustanovenia § 143 ods. 4 Zák. práce. Bol toho názoru, že uvedenie odkazu na štipendijný poriadok i uvedenie ustanovenia § 143 Zák. práce v dohode z 20. 1. 1981 nemôže byť žalovanej na ujmu.

Krajský súd v Bratislave rozhodujúc o odvolaní žalobcu potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa s odôvodnením, že dohodou o podnikovom štipendiu bol medzi účastníkmi založený pracovnoprávny vzťah, ktorý treba posudzovať podľa ustanovení Zákonníka práce. 2) Na daný prípad treba aplikovať analogicky ustanovenie § 143 Zák. práce a pokiaľ ide o dôvody zániku povinnosti vrátiť podnikové

štipendium, treba použiť ustanovenie § 143 ods. 4 Zák. práce súbežne s ustanoveniami Štipendijného poriadku (ktorý bližšie nekonkretizoval).

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol o sťažnosti pre porušenie zákona, ktorú podal generálny prokurátor SR, tak, že uvedenými rozsudkami súdov obidvoch stupňov bol porušený zákon.

Z odôvodnenia:

V prejednávacom prípade žalujúci podnik uplatnil nárok na peňažné plnenie z písomnej dohody účastníkov konanie, uzavretej 20. 1. 1981. Podľa tejto dohody sa žalobca zaviazal v zmysle ustanovenia § 143 Zák. práce a § 7 Štipendijného poriadku pre vysoké školy z 25. 10. 1971 poskytovať žalovanej štipendium umožňujúce získať vysokoškolské vzdelanie na vysokej škole a po skončení štúdia ju zamestnať primerane podľa vzdelania. Žalovaná poslucháčka (pracovníčka) sa v dohode okrem iného zaviazala po skončení štúdia nastúpiť do organizácie, po dobu 5 rokov zotrvať s ňou v pracovnom pomere a v prípade porušenia dohody vrátiť štipendium alebo jeho úmernú časť. Účastníci tejto dohody uzavreli 3. 8. 1983 pracovnú zmluvu s tým istým dňom nástupu žalovanej do práce. Žalovaná rozviazala pracovný pomer výpoveďou k 30. 6. 1987 z dôvodu starostlivosti o dieťa.

Žalujúci podnik v konaní síce tvrdil, že účastníci dohodou z 20. 1. 1981 chceli založiť vzájomné záväzky upravené vyhláškou č. 116/1980 Zb., avšak na odstránenie určitých pochybností v tom smere bolo žiadúce vykonať ešte podrobnejšie skutkové zistenie. Pri nepresnostiach dohody z 20. 1. 1981 nevylučujúcich celkom možnosti jej rôzneho výkladu, mal byť vypočítaný ako účastník konania (§ 131 O. s. p.) štatutárny zástupca žalujúceho podniku, ktorý dohodu uzavrel, a jeho výpoveď mala byť zhodnotená po porovnaní s výpoveďou žalovanej (podľa okolností ešte aj doplnenou). Len podľa takto doplneného dokazovania mohli sudy správne posudzovať dohodu z 20. 1. 1981 a podľa toho i obsah vzájomných práv a povinností účastníkov.

K pochybeniu súdov došlo i pri právnom posúdení veci. Súd prvého stupňa bez primeraných dôvodov použil pri svojom posúdení v podstate iba ustanovenie § 143 Zák. práce (v znení pred jeho novelizáciou zákonom č. 188/1988 Zb.). Pokiaľ sa v odôvodnení rozsudku zmienil aj o Štipendijnom poriadku, urobil tak iba v súvislosti s názorom, že jeho citovanie v dohode účastníkov nemôže byť v zmysle ustanovenia § 243 ods. 4 Zák. práce žalovanej na ujmu. Pritom si neuvedomil, že použitie tohoto ustanovenia by predpokladalo neplatnosť právneho úkonu; tú však bližšie neodôvodnil a podľa všetkého ani ju nemal na zreteli. Odovlací súd vo svojom právnom posúdení zaujal nesprávny a súčasne i vnútorne rozporný právny názor o potrebe analogického použitia ustanovenia § 143 Zák. práce a o súbežnej vlastnosti odseku 4 tohoto ustanovenia spolu s ustanoveniami príslušného štipendijného poriadku. Predpokladom použitia analógie je totiž chýbajúca konkrétna právna úprava; naproti tomu právny záver o súbežnej platnosti dvoch právnych úprav opomína rôznosť nimi upravovaných vzťahov.

Pri posudzovaní tejto právnej veci bolo potrebné prihliadať najmä na jej časové súvislosti, lebo právne úpravy hmotného zabezpečenia študujúcich sa často menili. V čase uzavretia dohody účastníkov poskytovanie podnikového štipendia študentov vysokých škôl upravovala v Slovenskej republike vyhláška č. 116/1980 Zb. /3/ , a to vo svojej druhej časti. Vyhláška č. 116/1980 Zb. na rozdiel od predchádzajúcich právnych úprav, vrátane v dohode citovaného Štipendijného poriadku z roku 1971 (zrušeného už Štipendijným poriadkom z 15. 9. 1978), obsahovala i ustanovenie (§ 16) o zániku záväzku študenta vrátiť štipendium. V prípade dohody účastníkov podľa ustanovenia § 14 ods. 2 vyhlášky č. 116/1980 Zb. by povinnosť nahradiť štipendium bola mohla zaniknúť iba za podmienok uvedených v tejto vyhláške a nebol by preto daný akýkoľvek dôvod pre analogické použitie ustanovenia § 143 ods. 4 Zák. práce. Pre úplnosť sa pripomína, že i vyhláška č. 116/1980 Zb. bola medziasom zrušená vyhláškou č. 87/1984 Zb. /4/; z prechodných ustanovení tejto vyhlášky však nepriamo vyplývalo, že vzťahy týmito vyhláškami upravené bolo treba až na výnimky (§ 20 vyhlášky

č. 87/1984 Zb.) posudzovať vždy podľa predpisu platného v čase vzniku vzťahu.

Z uvedeného je zrejmé, že súdy obidvoch stupňov porušili zákon v ustanoveniach § 1, § 120 ods. 1 a § 153 ods. 1 O. s. p. v súvislosti s ustanovením § 143 ods. 4 Zák. práce (v znení so zmenami a doplnkami vyhlásenom pod č. 55/1975 Zb.) a s ustanovením § 16 skôr platnej vyhlášky č. 116/1980 Zb.

Poznámky pod čarou:

1) Vyhlášky č. 113/1980 Zb. a č. 116/1980 Zb. boli zrušené vyhláškami č. 83/1984 Zb. a č. 87/1984 Zb., ktoré zrušilo ustanovenie § 44 bod 19 a bod 20 zákona č. 172/1990 Zb. Porov. teraz ustanovenia vyhlášok č. 326/1990 Zb. a č. 365/1990 Zb.

2) zákona č. 65/1965 Zb. (ktorého znenie so zmenami a doplnkami je teraz vyhlásené pod č. 167/1991 Zb.)

3) v Českej republike vyhláška č. 113/1980 Zb.

4) v Českej republike porov. vyhlášku č. 83/1984 Zb.